

Novi udžbenik didaktike i kurikulumuma

Cindrić, M., Miljković, D. i Strugar, V.: *Didaktika i kurikulum*, IEP-D2, Zagreb, 2010.

Knjiga „Didaktika i kurikulum“ pisana je kao sveučilišni udžbenik, a rezultat je suradnje troje autora: Mije Cindrića, Dubravke Miljković i Vladimira Strgara, sveučilišnih profesora koji su se stručnoj i znanstvenoj javnosti i do sada predstavljali svojim zapaženim radovima. U ovom su djelu svoja istraživanja i promišljanja usredotočili na pitanja nastave i kurikulumuma. Namijenili su ga prvenstveno studentima učiteljskih i nastavničkih studija i studija pedagogije, ali i prosvjetnim djelatnicima, znanstvenicima i svima onima koji promišljaju didaktiku i kurikulum.

Autori u predgovoru knjige, citirajući Madelinovu (1991.) rečenicu: „Ne može se reći da dijete nije za školu, već da škola nije za njega“ (str. 11), nagovještavaju suvremen pristup osjetljivom pedagoškom i društvenom

problemu. Također pojašnjavaju moguću dvojbu u poimanju pojmova *didaktika* i *kurikulum*. Navode da se ta dva pojma ne poistovjećuju, „već se ravnopravno koriste spoznaje koje iza njih stoje“ (str. 11). Upućuju i na temeljne razlike koje postoje među njima kako bi se uvidjela mogućnost njihova istodobnog korištenja bez nepotrebnog suprotstavljanja.

Uz predgovor, rječnik pojmova te kazalo imena i pojmova, djelo čine minuciozno raspoređeni i obrađeni tematski sadržaji te popis bogate i relevantne literature. Na samom su kraju podaci o autorima.

Udžbenik ima dva dijela. Prvi se odnosi na didaktiku kao samostalnu pedagogijsku znanstvenu disciplinu i sadrži pet poglavlja: Didaktika: značenje pojma, utemeljitelji i zadaci didaktike; Retrospektiva razvoja didaktičke misli; Didaktičke teorije; Didaktika i druge znanosti te Temeljni pojmovi didaktike.

U definiranju didaktike autori polaze od kriterija koji u obzir uzima odgojno-obrazovni proces kao cjelinu shvaćajući didaktiku kao pedagogijsku disciplinu i teoriju odgojno-obrazovnog procesa. O tome pišu: „Većina definicija didaktike usmjerena

je na neku pojedinačnu sastavnicu pa su preuske s obzirom na to da su odgoj i obrazovanje u korelativnim i komplementarnim odnosima. Didaktiku, dakle, ne možemo odrediti prema pojedinačnim sastavnicama odgoja i obrazovanja. Sazdana tako na elementima nema u svom području rada cjelovito biće...“ (str. 18). Takva viđenja autora konzistentno prate njihovu interpretaciju pojedinih teorijskih i praktičnih problema. Usto se zalažu za didaktiku koja se ne odriče ni teorije ni prakse. U prilog tomu možemo izdvojiti način na koji prikazuju razvojni put didaktike tijekom povijesti u svijetu i u nas. Osim što ga podupiru didaktičkim (i pedagoškim) koncepcijama, prikazuju njihova obilježja kao i razlike koje se javljaju u općoj težnji za prilagodbom nastavnog procesa učeniku i omogućivanju nove učiteljeve uloge. Takva nastojanja didaktičkih i pedagoških koncepcija pregledno prikazuju kroz tri načina didaktičke i pedagoške realizacije: nastavni program, didaktički način rada i uvjete rada. Čitatelju koji se s udžbenikom susreće s namjerom sustavnijeg studiranja ovakav će prikaz olakšati razumijevanje i sistematiziranje informacija, osobito što se pokraj svakog obilježja navodi na koju se didaktičku i pedagošku koncepciju odnosi: školu bez razreda, Winetka-plan, školu Summerhill, slobodni rad R. Cousineta, Mannheimski sustav, pokret za umjetnički odgoj, Waldorfsku školu, Dalton-plan, Winetka-plan i Jena-plan, Projekt-metodu, Montessori, Freinetov i Bell-Lancesterov sustav, individualizaciju R. Dottrensa, Kerschensteinerov ručni rad ili slobodni duhovni rad H. Gaudiga. Temeljno viđenje autora tako se nenasilno uparuje s činjenicama i utječe na čitateljevu svijest o utjecaju ideja pojedinih didaktičkih i pedagoških koncepcija na razvoj hrvatskoga školskog sustava na način da mu omogućuje kvalitetniju usporredbu i kritičku analizu. Ne smije se smetnuti s uma da je poučavanje „umjetnost i znanost“ o čijoj povijesnoj važnosti i aktualnosti autori svjedoče (str. 34) citiranjem didaktičkih načela Stjepana Basaričeka koji je o tome još davne 1882. pisao: „Obuka je umjetnost... Za to se hoće prirodna dara i dugotrajna vježbanja...No uz prirodni dar i vještinu hoće se za valjano obučavanje i znanje. Učitelj mora ne samo vršiti, nego i poznavati najsgodnija pravila i načine obuke, da si bude podpuno svjestan onoga, što čini. I prema tomu je obuka ne samo umjetnost, nego i znanost...“

Naslov drugog dijela je *Kurikulum: teorija i praksa* i sadrži osam poglavlja: Slabosti odgoja i obrazovanja prema kurikulumskim sastavnicama; Teorija kurikuluma; Koncepcije i struktura kurikuluma; Sastavnice kurikuluskog plana; Kompetencije; Obrazovni standardi; Razvoj kurikuluma i sudionici te Obrazovna politika i kurikulum. Uz razvojni put pojma kurikulum i njegovu nastavnu praksu u ovom su dijelu prikazane razlike između kurikuluma i nastavnog plana i programa, didaktike i kurikuluma. Autori su se posebice osvrnuli na koncepte na kojima se gradi odgojno obrazovni sustav i odgovarajući kurikulum: nacionalni, ali i školski, nastavnički, učenički, posebni. Dijelove poglavlja u kojima je prikazan kurikulumski

plan vidljivo se nastojalo približiti konkretnoj pedagoškoj praksi. Autori su svjesni da „rasprave o kurikulumu u nas tek nalaze svoje mjesto u pedagogiji kao znanosti o odgoju i obrazovanju“, (str. 11) te se koriste i iskustvima razvijenijih zemalja svijeta. Također, ne bez razloga, ističu važnost shvaćanja kurikulumskega plana kao procesa koji obuhvaća utvrđivanje potreba u odgoju i obrazovanju koje se prevode u ciljeve učenja, koji se zatim ostvaruju na temelju odgovarajućih nastavnih sadržaja i drugih sastavnica kurikulumskega ciklusa.

Iako je već iz osnovne strukture vidljiva opredjeljenost autora za suvremen pristup obradi tema, dublje zalaženje u sadržaj u to nas još više uvjerava. Na početku svakog poglavlja navedeni su ciljevi učenja, a na kraju preporuke za čitanje odnosno daljnja promišljanja i proučavanja. Stavljajući u težište svih poglavlja poticaje za razmišljanje i raspravu, autori zapravo poručuju studentima i drugim korisnicima da cilj ne može biti samo reprodukcija sadržaja. Time ih ujedno poučavaju kako u svom budućem radu s učenicima naglasak staviti na sam proces i ishode učenja, a ne na zapamćivanje sadržaja. Umjesto pukog memoriranja činjenica zalažu se, i istodobno u svom udžbeniku nude, kritičko promišljanje koje će dovesti do lakšeg i učinkovitijeg rješavanja različitih profesionalnih i životnih problema, odnosno snalaženja u „svijetu neizvjesne budućnosti“.

Originalan način prezentiranja činjenica čitatelja ne može ostaviti ravnodušnim. Autori se tijekom prezentiranja sadržaja služe indukcijama, dedukcijama, heurističkim i problemskim dijalogiziranjem. Sadržaji uokvirenih tema informativni su, ponekad duhoviti s finim nijansama alegorije ili ironije, a uvijek usmjereni poticanju na razmišljanje. Očita je tendencija autora da ne daju gotova rješenja, recepte za rad, već prvenstveno uvid u problem na temelju kojeg će (budući) učitelj i nastavnik moći izvršiti aktivnost i realizirati odgojno-obrazovne zadatke. Osim toga, autori svoje djelo, kao što je to i sam kurikulum, smatraju otvorenim projektom pozivajući čitatelja na moguće sugestije, dopune ili promjene. Promjene shvaćaju ne samo kao pomoć u planiranju novina u odgoju i obrazovanju, već i u vlastitom mijenjanju svih njegovih sudionika (svih nas). Tako da, poslužimo se Gudjonsovom usporedbom, nastavni sadržaji („pravopis i interpunkcije“) ne oduzimaju više vremena „od raspravljanja o ljubavi, miru, slobodi, solidarnosti, sreći i smrti – a pritom se čak i ne nauče...“ (Gudjons, 1994., str. 166.)

Udžbenik je pisan čitko i pristupačno. Jasan je i dobro strukturiran za sve koje zanima ili se bave teorijskim promišljanjima didaktike i pedagogije kao i za one koji tragaju za praktičnim rješenjima različitih didaktičkih i pedagoških pitanja.